

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY
(anonymizovaný opis)

Vrchní soud v Praze projednal ve veřejném zasedání konaném [datum] v senátě složeném z předsedy JUDr. Jana Sváčka a soudců JUDr. Luboše Vrby a Mgr. Viktora Macha odvolání obžalovaného [jméno] [příjmení], [datum narození] ve [obec], trvale bytem [adresa], a státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v [obec] podané v neprospěch obžalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 21. srpna 2015 č.j. 34 T 8/2015-484 a rozhodl

takto:

Dle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. se napadený rozsudek k odvolání státního zástupce zrušuje ve výroku o trestu.

Dle § 259 odst. 3 tr. ř. se znovu rozhoduje tak, že
obžalovaný

[jméno] [příjmení],
[datum narození] ve [obec], trvale bytem [adresa], okres [okres],

se odsuzuje

dle § 187 odst. 3 tr. zákoníku, § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání pěti roků a deseti měsíců.

Dle § 56 odst. 3 tr. zákoníku se pro výkon uloženého trestu odnětí svobody zařazuje do věznice s dozorem.

Jinak zůstává napadený rozsudek nezměněn.

Podle § 256 tr. ř. se odvolání obžalovaného zamítá.

Odůvodnění:

Napadeným rozsudkem Krajského soudu v Plzni byl obžalovaný [jméno] [příjmení] uznán vinným zvláště závažným zločinem pohlavního zneužití podle § 187 odst. 1, 3 tr. zákoníku, zvláště závažným zločinem vydírání podle § 175 odst. 1, 3 písm. a) tr. zákoníku a přečinem svádění k pohlavnímu styku podle § 202 odst. 1, 2 písm. a) tr. zákoníku. Za tyto trestné činy byl podle § 187 odst. 3 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku odsouzen k úhrnnému nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání pěti roků, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku zařazen do věznice s dozorem. Podle § 228 odst. 1 tr. řádu byla obžalovanému uložena povinnost zaplatit jako náhradu škody Všeobecné zdravotní pojišťovně ČR, [ulice a číslo], [PSČ] [obec], částku 61.939 Kč. Podle § 228 odst. 1 tr. řádu byla obžalovanému uložena povinnost zaplatit jako náhradu nemajetkové újmy nezletilé [jméno] [příjmení], [datum narození] ve [obec], trvale bytem [adresa], okres [okres], částku 40.000 Kč. Podle § 229 odst. 2 tr. řádu byla nezletilá [jméno] [příjmení] odkázána se zbytkem uplatněného nároku na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních.

Podle skutkových zjištění soudu prvního stupně spáchal obžalovaný uvedené trestné činy tím, že: v přesně nezjištěných dnech v době od počátku října 2012 do [datum] postupně ve dvou bytech umístěných v domě na adrese [adresa] května 137, okres [okres], které v dané době užívala jeho sestra [jméno] [příjmení], [datum narození], a v nichž se příležitostně zdržoval, ačkoliv si byl vědom věku své neteře – nezletilé [jméno] [příjmení], [datum narození], tak vždy v podnapilém stavu

1) nejméně jedenkrát týdně v úmyslu sexuálně se uspokojit osahával nezletilou [jméno] [příjmení] přes ošacení i pod ním na prsou a přirození, kde zejména dráždil její klitoris, přičemž v takovém jednání ustal vždy poté, co jej nezletilá vyzvala, aby svého počínání zanechal, a nejméně v jednom případě si v koupelně jednoho z uvedených bytů stáhl kalhoty i slipy a nezletilou vyzval, aby si vzala penis do úst, což nezletilá nakrátko učinila, avšak vzápětí projevila nad takovým jednáním odpor, proto obžalovaný od další snahy dosáhnout tímto způsobem sexuální uspokojení upustil,

2) v souvislosti s jednáním pod bodem 1) nezletilá [jméno] [příjmení] opakovaně vyhrožoval, že pokud takové jednání někomu oznámí, pak od něj, „dostane“, čímž měl na mysli, že ji fyzicky napadne,

přičemž v důsledku shora popsaného jednání obžalovaného pod body 1) a 2) nezletilá [jméno] [příjmení] nejméně od [datum] do [datum] trpěla poruchou přizpůsobení a smíšenou poruchou chování a emocí, což se po uvedené dobu projevovalo, byť s měnlivou intenzitou, kolísáním nálady, úzkostným prožíváním, poruchami spánku, emoční instabilitou a situací nepřiměřenými emočními reakcemi včetně sebepoškozování, z důvodů těchto psychických problémů nezletilá nejprve navštěvovala psychologa a následně byla hospitalizována od [datum] do [datum] na psychiatrické klinice Fakultní nemocnice

[obec],

3) nejméně ve čtyřech případech nezletilá [jméno] [příjmení] nabídl finanční částky od 200 Kč do 600 Kč, pokud s ním bude mít orální anebo anální pohlavní styk, z toho požadoval ve dvou případech za nabídku 200 Kč a 400 Kč orální pohlavní styk a ve dvou případech za nabídku částek 400 Kč a 600 Kč anální pohlavní styk, což nezletilá vždy odmítala, proto k pohlavnímu styku nedošlo.

Proti citovanému rozsudku si v zákonné lhůtě podal odvolání obžalovaný [jméno] [příjmení] a státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v [obec].

Odvolání obžalovaného [jméno] [příjmení] směřuje proti výroku o vině a výroku o trestu. V jeho odůvodnění uvedl, že mu nebyla dostatečně prokázána vina, protože krajský soud nesprávně hodnotil provedené důkazy a nevypořádal se se všemi okolnostmi významnými pro jeho rozhodnutí, zejména pak, že nesprávně hodnotil prakticky jediný usvědčující důkaz, když shledal výpověď poškozené jako věrohodnou. K této výpovědi je však třeba bezpodmínečně pohlížet jako na výpověď histriónské osobnosti, která ve svých projevech přehání. Zpochybňuje znalecký

posudek na poškozenou, zejména kvůli složitosti otázek kladených poškozené s ohledem na její nízký intelekt, kdy znalkyně připustila, že je možné klást poškozené jen jednoduché otázky. Zpochybňuje těžší následek v podobě možné těžké újmy na zdraví a odkazuje na znalecký posudek, z něhož vyplývá, že jde o mírnější formu poruchy, než je posttraumatická stresová porucha. Rovněž výslechy ostatních svědků nedokazují vinu obžalovaného, neboť se jedná v podstatě pouze o výpovědi pouze z doslechu. Uložený trest, a to bez ohledu na svoji tvrzenou nevinu, označil za nepřiměřeně přísný, byť je na samé spodní hranici trestní sazby. Vzhledem k výše uvedenému se obžalovaný domnívá, že zde existuje více možných verzí, jak mohly události proběhnout, a existuje reálná pochybnost, že obžalovaný trestnou činnost spáchal, a proto za použití zásady „in dubio pro reo“ odvolacímu soudu navrhl, aby výrok o vině, druhu a výši uloženého trestu zrušil a rozhodl o zproštění obžalovaného obžaloby s tím, že nebylo prokázáno, že popsany skutek spáchal, resp. že se tento skutek vůbec stal.

V reakci na odvolání státní zástupkyně podané v jeho neprospěch ve svém vyjádření následně zopakoval, že trvá na své nevině. I přesto však nerozporuje závěry soudu prvního stupně, že nebylo možno z výpovědi poškozené ani jiných důkazů jednoznačně a bez důvodných pochybností dovodit, že by si obžalovaný na poškozené vynucoval pohlavní styk násilím. Obžalovaný má za to, že nebylo prokázáno, že spáchal zvlášť závažný zločin znásilnění. Zopakoval, že jediným důkazem svědčícím o jeho vině je výpověď poškozené. Poškozená se však ve své výpovědi často rozcházela a navíc ji obžalovaný považuje za nevěrohodnou, neboť na opakované dotazy neodpovídala vždy stejně. Bez ohledu na to, že trvá na své nevině, má obžalovaný za to, že uložený trest je nepřiměřeně přísný. V závěru svého vyjádření Vrchnímu soudu v Praze navrhl, aby odvolání státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v [obec] jako nedůvodné zamítl.

Odvolání státní zástupkyně podané v neprospěch obžalovaného [jméno] [příjmení] směřuje do výroku o vině (výrok pod bodem 1) rozsudku) a výroku o trestu. V jeho odůvodnění zdůraznila, že ve dvou případech si obžalovaných podle výpovědi poškozené strpění sexuálních aktivit vynutil jednak pohrůzkou násilí (orální styk) a jednak násilím (osahávání), neboť již aktivně přistoupil k překonání odporu, resp. očekávaného odporu ze strany poškozené, kdy obžalovaný jednal jednoznačně proti vůli poškozené, protože ona svůj nesouhlas s jeho požadavky dávala po celou dobu zcela zřetelně najevo. Jednání obžalovaného týkající se dvou případů by mělo být právně kvalifikováno jako zločin znásilnění podle § 185 odst. 1, 2 písm. a), odst. 3 písm. a), c) tr. zákoníku, neboť uskutečňoval sexuální praktiky proti vůli nezletilé poškozené, jejíž věk znal, přes její výslovný nesouhlas s tím, že v jednom případě přinutil nezletilou pod pohrůzkou násilí zbitím k orálnímu pohlavnímu styku, byť jen krátce trvajícím, a v jednom případě jí při osahávání intimních míst zakrýval ústa, aby nemohla křičet, což lze považovat za násilí. Za násilí soudní praxe považuje použití fyzické síly ze strany pachatele za účelem překonání nebo zamezení vážně míněného odporu znásilňované osoby a dosažení pohlavního styku proti její vůli. Trest uložený na samé spodní hranici trestní sazby se státní zástupkyní jeví jako nepřiměřeně mírný, a to za situace, že by neměla výhrady proti výroku o vině a nedomáhala se posouzení části jednání jakožto zločinu znásilnění. V úvahu bylo nutné vzít nejen fyzickou převahu obžalovaného, ale i autoritu obžalovaného vůči poškozené. S ohledem na přitěžující okolnosti obžalovaného (předchozí uvážení, spáchání více trestných činů, kterých se více útoky dopouštěl delší dobu), trestní minulost, ke které nelze přihlížet, a s ohledem na následek trestné činnosti spočívající v nezbytné psychologické péči a psychiatrické hospitalizaci by měl být obžalovanému uložen přísnější úhrnný trest odnětí svobody ve výměře šesti až sedmi roků. V závěru svého odvolání navrhla Vrchnímu soudu v Praze, aby napadený rozsudek soudu prvního stupně zrušil a sám rozhodl v intencích napadeného odvolání.

Vrchní soud v Praze jako soud odvolací přezkoumal podle § 254 odst. 1 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost všech výroků napadeného rozsudku, proti nimž byla podána odvolání a správnost postupu řízení, které mu předcházelo, a dospěl k následujícím závěrům.

Řízení, které napadenému rozsudku předcházelo, bylo podle zjištění odvolacího soudu provedeno bez podstatných procesních vad. Dodržována byla též příslušná ustanovení trestního řádu

zajišťující právo obžalovaného na obhajobu. Soud prvního stupně provedl ve smyslu § 2 odst. 5 tr. ř. všechny podstatné důkazy, které mohly objasnit skutkový stav, včetně důkazů zdánlivě méně závažných, a skutková zjištění, která na základě nich učinil, jsou správná a úplná. V odůvodnění rozsudku soud podrobně rozvedl jednotlivé důkazy, které pak následně zhodnotil jak jednotlivě tak ve svém souhrnu. Při jejich hodnocení postupoval v souladu s ustanovením § 2 odst. 6 tr. ř. a správně zjištěný skutkový stav pak náležitě promítl do svého rozhodnutí. Zdůvodnění jeho skutkových závěrů a myšlenkových postupů, které jej k nim dovedly, odpovídá podle zjištění odvolacího soudu požadavkům vymezeným ustanovením § 125 tr. ř.

Trestní řízení probíhalo původně před Okresním soudem Plzeň – sever a to na základě obžaloby Okresního státního zastupitelství [okres] pro trestné činy pohlavního zneužití dle § 187 odst. 1, 2 tr. zákoníku, svádění k pohlavnímu styku dle § 202 odst. 1, 2 písm. a), c) tr. zákoníku a vydírání dle § 175 odst. 1 tr. zákoníku. Na základě usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 6. 2015 sp. zn. 2 Ntd 6/2015 bylo rozhodnuto o příslušnosti Krajského soudu v Plzni, a to s ohledem na možnost právní kvalifikace jednání obžalovaného dle § 185 odst. 1, 3 písm. a), c) tr. zákoníku. Poté proběhlo hlavní líčení před krajským soudem, na jehož základě byl pak vydán napadený rozsudek.

Pokud jde o skutková zjištění, při absenci výpovědi obžalovaného, který toliko paušálně vinu odmítal, vyházeli krajský soud správně především z výpovědi poškozené nezletilé [jméno] [příjmení]. Procesní postup zvolený krajským soudem pokládá odvolací soud za správný. Poškozená byla vyslechnuta řádně v přípravném řízení za účasti obhájce, psychologky a sociální pracovnice. Pokud s ohledem na stanovisko znalců a věk nezletilé, byl u hlavního líčení dle § 102 odst. 2 tr. ř. přečten záznam této výpovědi, nelze proti takovému procesnímu postupu nic namítat. Krajský soud správně vyhodnotil obsah výpovědi poškozené, která nebyla konstantní a dle zásady in dubio pro reo nepoužil proti obžalovanému ty části svědecké výpovědi, které byly rozporné a pochybné. Tento závěr se týká především použití násilí ze strany obžalovaného. Byť v jedné části výpovědi poškozená o použití násilí za účelem pohlavního uspokojení hovoří, v dalších nejméně dvou pasážích toto zpochybňuje. Pokud jde o přiložení ruky před ústa, poté ji obžalovaný již dále neosahával. Pokud jde o slovní pohružky, že „dostane, když to někomu řekne“, toto si poškozená vztáhla toliko na oznámení jednání obžalovaného, nikoli na samotný akt sexuálního zneužívání. Krajský soud tedy vzal za prokázané, že k sexuálním atakům nepoužíval obžalovaný násilí ani pohružky bezprostředního násilí (v daném případě pak skutkovým zjištěním neodpovídá ani zneužití bezbrannosti a to s ohledem na věk poškozené a skutková zjištění). Obžalovaný vždy svého jednání zanechal v okamžiku, kdy mu poškozená slovně dala najevo svůj nesouhlas, dej pokoj, co děláš“ apod. Krajský soud se zabývá i tím, zda by případné výhrůžky obžalovaného, aby to nikomu neřekla, mohla poškozená vztáhnout i na další ataky, jímž se podvolila. Takováto okolnost ve výpovědi poškozené zjištěna nebyla, naopak tato opakovaně uvedla, že obžalovaný vždy svého jednání zanechal v okamžiku, kdy se slovně ohradila. Krajský soud tedy dospěl k jedinému možnému a bezpečně prokázanému závěru, že nebylo prokázáno, že by obžalovaný při jakémkoli popsaném útoku včetně případu orálního sexu v koupelně pohlavní styk vynucoval násilím nebo pohružkou násilí nebo jiné újmy. Tyto závěry jsou pak zcela v souladu se znaleckým posudkem z oboru zdravotnictví, odvětví dětské psychiatrie a psychologie. S ohledem na osobnost obžalované a problematické výchovné prostředí pokládají znalci její obecnou věrohodnost za sníženou. Její specifická věrohodnost je však zachována. Nebyly zjištěny žádné motivy na straně poškozené, které by vyústily do snahy poškodit obžalovaného. Pokud tedy znalci dospěli k závěru, že výpověď poškozené je odrazem prožité reality, neměl krajský soud žádné důvody takovéto závěry zpochybňovat. Výpověď poškozené je dále podporována dalšími důkazními prostředky. Je zde především výpověď otce poškozené, svědka [příjmení], který ve dvou případech přistihl obžalovaného, jak poškozenou osahává. Tomuto koresponduje i výpověď matky poškozené, svědkyně [příjmení], která popsala situaci, kdy jí bývalý manžel oznámil nevhodné chování obžalovaného. Poté jí to poškozená s pláčem potvrdila a poté došlo k oznámení na policii. Ze znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví dětské psychiatrie pak krajský soud správně

prevzal závěry o zdravotních následcích jednání obžalovaného na poškozenou. Zdravotní problémy poškozené včetně mírnější formy posttraumatické stresové poruchy byly ohraničeny dobou od 2. 2. do [datum], přičemž od 13. 5. do [datum] byla poškozená hospitalizována na psychiatrické klinice. Po tuto dobu trpěla zdravotními problémy – poruchou přizpůsobení, smíšenou poruchou chování, úzkostným prožíváním, poruchami spánku, nepřiměřenými emočními projevy včetně sebepoškozování. Jako původ těchto zdravotních problémů naznačili znalci jednání obžalovaného a vyloučili jakoukoli možnou souvislost s předchozími zdravotními problémy, pro něž byla poškozená hospitalizována v roce 2010. Z hlediska skutkových zjištění se krajský soud zabýval i otázkou, zda poškozená byla svěřena do péče obžalovaného, což má vliv na otázku právní kvalifikace (viz níže). Krajský soud správně uzavřel, že taková okolnost prokázána nebyla. Matka i otec poškozené toto ve svých výpovědích vyloučili a samotná poškozená uvedla, že obžalovaný jako její strýc k nim pouze chodil na návštěvy. I v době, kdy byl obžalovaný na návštěvě, zajišťovala péči o poškozenou její matka nebo otec. Krajský soud dále hodnotil i závěry znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a sexuologie, z něhož byly zjištěny zachovalé ovládací a rozpoznávací schopnosti obžalovaného, jakož i skutečnost, že netrpí sexuální deviací.

Lze tedy uzavřít, že výpověď poškozené (v modifikacích shora uvedených) je v souladu s dalšími důkazními prostředky a to citovanými znaleckými posudky, svědeckými výpověďmi a lékařskými zprávami. Tyto důkazy ve svém souhrnu vytváří skutkový stav, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Nekonkrétní výpověď obžalovaného o tom, že se ničeho nedopustil pak stojí osamocena proti uvedeným důkazním prostředkům, které byly hodnoceny jednotlivě i ve vzájemných souvislostech ve smyslu § 2 odst. 6 tr. ř.

Pokud jde o jednotlivé námitky vyjádřené v podaných odvoláních, uvádí Vrchní soud v Praze následující:

Státní zástupce v podaném odvolání upozorňuje na dílčí fragmenty z výpovědi poškozené, kde hovoří o násilném jednání obžalovaného. K tomuto se odvolací soud vymežil shora při hodnocení skutkových zjištění. Tyto námitky jsou vytrženy z kontextu celkové výpovědi poškozené, která v dalších pasážích použití násilí nebo pohrůžky zpochybňuje nebo vyvrací. Jinak se námitky státního zástupce týkají především použité právní kvalifikace a o tomto bude pojednáno níže. Odvolání obžalovaného je v podstatě opakováním obhajoby, která byla realizována před krajským soudem a zaměřuje se na zpochybnění výpovědi poškozené. Skutečnost, že poškozená se matce svěřila až po zásahu otce poškozené, nikterak nesnižuje věrohodnost její výpovědi. Tento postoj je naopak logický s ohledem na shora uvedené závěry znaleckých posudků i na komplikované rodinné prostředí, v němž poškozená žila. Se všemi okolnostmi se krajský soud v napadeném rozsudku vypořádal, ať se jedná o histriónský typ osobnosti nebo sníženou obecnou věrohodnost poškozené (viz shora). V rozporu s učiněnými skutkovými zjištěními není ani skutečnost, že si rodiče poškozené po dobu několika měsíců ničeho nevšimli (kromě dvou výše uvedených poznatků otce poškozené). V dalším pak obžalovaný napadá skutečnost zdravotních následků na poškozené, přičemž toto bylo shora potvrzeno z citovaného znaleckého posudku. Rovněž spekulace o pokusu obžalovaného o sebevraždu nic nemění na učiněných skutkových zjištěních. Pokud se námitky obžalovaného týkají právní kvalifikace a výše trestu, k tomuto viz následující pasáže o právní kvalifikaci a uloženém trestu. Lze tedy k odvolání obžalovaného uzavřít, že krajský soud, ačkoli byl z hlediska hodnocení důkazů v procesně složité situaci s ohledem na nemožnost opakování výsledku poškozené, hodnotil dostupné důkazy v souladu se zásadou, „v pochybnostech ve prospěch obžalovaného“ a vzal za prokázaná pouze ta skutková zjištění, která nelze ničím zpochybnit.

Odvolací soud nemá námitky ani proti použité právní kvalifikaci jednání obžalovaného.

Jednání obžalovaného pod bodem 1) bylo správně kvalifikováno jako zvlášť závažný zločin pohlavního zneužití dle § 187 odst. 1, 3 tr. zákoníku. Obžalovaný jiným způsobem než souloží

pohlavně zneužil dítě mladší patnácti let a způsobil takovým činem těžkou újmu na zdraví. Za jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží se považuje takový styk, při jehož realizaci dochází k situaci srovnatelné s tou, jaká nastává u soulože. Rozhodná je tedy srovnatelnost provedení, a proto musí být jiný pohlavní styk srovnatelný se situací, při níž dochází ke spojení pohlavních orgánů muže a ženy. Jestliže se u soulože předpokládá současné spojení pohlavního orgánu muže a ženy, pak srovnat s tím lze situace, kdy do pohlavního orgánu ženy neproniká pohlavní úd muže, ale tato situace je simulována jiným mechanismem, např. jazykem, prsty, jiným předmětem. Srovnatelný způsob se souloží zde spočívá v tom, že se simulovaným mechanismem navozuje situace stejná, jako když do vagíny (pochvy) ženy pronikne mužský pohlavní úd. To tedy znamená, že je tento mechanismus schopen vyvolat stejný účinek, jako kdyby o takovou simulaci nešlo a jednalo by se o skutečnou soulož. Obžalovaný si byl jako strýc nepochybně vědom věku nezletilé. Jednání se dopouštěl v úmyslu sexuálně se uspokojit. Dle § 122 odst. 2 písm. i) tr. zákoníku se za těžkou újmu na zdraví považuje mimo jiné delší dobu trvající porucha zdraví. Podle soudní praxe se za delší dobu považuje obvykle doba nejméně šesti týdnů, po kterou byla poškozená vyřazena z obvyklého způsobu života. V daném případě tato doba přesáhla čtyři měsíce. V této době poškozená trpěla kolísáním nálady, úzkostným prožíváním, poruchami spánku, emoční instabilitou a nepřiměřenými emočními reakcemi včetně sebepoškozování. Tyto problémy si nakonec vyžádali měsíční hospitalizaci poškozené na psychiatrické klinice. Především s ohledem na závěry znaleckého posudku byla prokázána příčinná souvislost mezi jednáním obžalovaného a vzniklým škodlivým následkem.

Krajský soud se podrobně zabýval úvahami, proč jednání obžalovaného neposoudil jako trestný čin znásilnění dle § 185 tr. zákoníku. S těmito závěry se odvolací soud ztotožňuje, neboť tyto vyplývají se shora popsaných skutkových zjištění. Je třeba zopakovat, že použití násilí ze strany obžalovaného za účelem vynucení jiného pohlavního styku nebylo prokázáno. Poukazy v odvolání státního zástupce na dílčí fragmenty z výpovědi poškozené jsou vytrženy z kontextu její celkové výpovědi, kdy zároveň v dalších částech tuto výpověď neguje. Z výpovědi poškozené krajský soud citlivě dovodil, že pohružka násilím ze strany obžalovaného se týkala toliko skutečnosti, aby věc nikomu neoznámila. Poškozená přistoupila k jednotlivým praktikám obžalovaného vždy dobrovolně a v okamžiku, kdy se jí přestaly líbit, slovně se ohradila a obžalovaný takového jednání zanechal. Rovněž odkaz státního zástupce na judikaturu zabývající se intenzitou užitého násilí, ze které vyplývá, že naplňuje-li pachatel znaky skutkové podstaty trestného činu znásilnění, nelze skutek s ohledem na malou intenzitu kvalifikovat jako trestný čin vydírání, není na místě. V daném případě nešlo o to, že by krajský soud s ohledem na malou intenzitu násilí posoudil jednání pachatele jako trestný čin vydírání. Šlo o to, že s ohledem na neprokázané násilí ze strany obžalovaného bylo jednání posouzeno jako trestný čin pohlavního zneužití, který byl spáchán ve vícečinném souběhu s trestným činem vydírání (viz níže). Vzhledem k tomu, že násilí ze strany obžalovaného nebylo prokazatelně použito (viz skutková závěry shora), považuje odvolací soud za klíčové, zda obžalovaný zneužil bezbrannosti nezletilé ve smyslu § 185 tr. zákoníku. K zneužití bezbrannosti může dojít u dětí nebo osob mentálně zaostalých, které nemají dostatečné znalosti a zkušenosti, aby byly schopny posoudit význam odporu proti vynucovanému pohlavnímu styku. V takových případech se jedná o psychickou bezbrannost, v důsledku níž oběť nechápe, co se po ní požaduje (k tomuto blíže viz [příjmení] a kol., Beck-online, Trestní zákoník (EVK), 2. vydání 2012, str. [číslo] a násl.). Pokud jde o zjišťování bezbrannosti u dětí, je třeba vždy zvažovat konkrétní okolnosti případu. U nejmladších dětí bude obvykle spatřována existence bezbrannosti absolutní, neboť jejich duševní vývoj nedospěl do stádia, kdy jsou vůbec schopné pochopit význam pachatelova jednání. V těchto případech bude třeba přítomnost stavu bezbrannosti posuzovat velmi citlivě a to s ohledem na věk dítěte, místo a čas útoku, vztah pachatele k oběti, jejich dřívější sociální interakce, širší aspekty rodinných vztahů atd. (k tomuto blíže viz rozhodnutí NS ČR sp. zn. 3 Tdo 1279/2013 nebo [číslo] Sb. rozh. tr.). Krajský soud v Praze dle názoru odvolacího soudu věc z hlediska právní kvalifikace posoudil správně a v souladu s citovanou judikaturou. Z hlediska

použité právní kvalifikace je možné navíc poukázat na rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 8 Tdo 964/2013.

Krajský soud rovněž správně nepoužil právní kvalifikaci dle § 187 odst. 2 tr. zákoníku. Z jazykového výkladu ustanovení § 187 odst. 2 tr. zákoníku vyplývá, že svěřením do dozoru musí být součástí buď zneužití závislosti nebo postavení. V odstavci 2 je vyjádřena okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, že pachatel čin uvedený v odstavci 1 spáchá na dítěti mladším patnácti let svěřeném jeho doзору, a to buď zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu. Byť obecně platí, že svěřením do dozoru je součástí širšího pojmu zneužití závislosti, v případě odstavce 2 § 187 se tyto dva pojmy vymezují každý zvlášť, byť ve svém souhrnu tvoří jednu z okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby. Proto je v případě této skutkové podstaty nutné každý z těchto pojmů chápat samostatně ve své vlastní podstatě – viz. [příjmení] a kol. Trestní zákoník (EVK), 2. vydání 2012, str. [číslo]. Jak je shora popsáno, poškozená nebyla svěřena do dozoru obžalovanému. [jméno] uváděla, že strýc k ní chodil na návštěvy a v době těchto návštěv nad ní vykonávali dozor matka nebo otec.

Krajský soud správně dovozuje subjektivní stránku jednání obžalovaného k základní skutkové podstatě § 187 odst. 1 tr. zákoníku ve formě úmyslu přímého dle § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, zatímco v případě kvalifikované skutkové podstaty § 187 odst. 3 tr. zákoníku byla subjektivní stránka prokázána ve formě vědomé nedbalosti dle § 16 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku.

Jednání obžalovaného pod bodem 2) napadeného rozsudku je správně kvalifikováno jako zvlášť závažný zločin vydírání dle § 175 odst. 1, 3 písm. a) tr. zákoníku. Obžalovaný jiného pohrůžkou násilí nutil, aby něco opominul a způsobil takovým činem těžkou újmu na zdraví. V konkrétním případě obžalovaný vyhrožoval poškozené, že „dostane“, pokud to někomu oznámí. Tuto pohrůžku si poškozená vysvětlila jako hrozící násilí bitím a proto až do okamžiku, kdy zásahem svědka [příjmení] bylo jednání prozrazeno, nikomu nic neřekla. Z hlediska kvalifikované skutkové podstaty dle § 175 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku zde platí stejné závěry jako u kvalifikované skutkové podstaty dle § 187 odst. 3 tr. zákoníku – viz shora (příčinná souvislost mezi jednáním obžalovaného a škodlivým následkem a subjektivní stránka).

Jednání obžalovaného pod bodem 3) rozsudku pak bylo správně kvalifikováno jako přečin svádění k pohlavnímu styku dle § 202 odst. 1, 2 tr. zákoníku. Jak bylo popsáno ve skutkových zjištěních, nabídl obžalovaný ve čtyřech případech poškozené mladší patnácti let finanční částky za účelem pohlavního styku. Poškozená ve všech případech odmítla. Jakkoli tato právní kvalifikace nebyla žádným z odvolatelů rozporována, má dle odvolacího soudu významný vliv i na kvalifikaci pod bodem 1) rozsudku, ve kterém bylo vyloučeno násilí obžalovaného při realizaci pohlavních styků s poškozenou. Právní kvalifikace tohoto přečinu potvrzuje, že obžalovaný neměl v úmyslu použít násilí, ale svůj záměr realizoval jinými prostředky. Subjektivní stránka skutkové podstaty uvedeného přečinu byla prokázána ve formě úmyslu přímého ve smyslu § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Krajský soud správně nepoužil právní kvalifikaci dle § 202 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku, neboť nebylo prokázáno, že by v tomto směru trvalo jednání obžalovaného delší dobu.

Intervenující státní zástupkyně navrhla v odvolacím řízení, aby jednání obžalovaného bylo posouzeno též dle § 201 tr. zákoníku jako přečin ohrožování výchovy dítěte. Takovýto návrh nepokládal odvolací soud za důvodný. Je spornou otázkou, zda by taková kvalifikace odpovídala obžalovací zásadě vyjádřené v ustanovení § 220 tr. ř. Dokazování od samého počátku trestního stíhání nebylo vedeno k prokázání, zda došlo jednáním obžalovaného k ohrožení mravního vývoje dítěte. Nicméně soud je vázán zásadou předvídatelnosti soudního rozhodnutí a legitimního očekávání, která je vyjádřena v ustanovení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Tato zásada garantuje právo na spravedlivý proces. K tomuto viz blíže např. nálezy Ústavního soudu ČR I.ÚS 3844/12, ze dne [datum]. Od okamžiku zahájení trestního stíhání dle § 160 tr. ř. nebyla takováto právní kvalifikace navrhována a to ani později v podané obžalobě. Obžalovaný se na

takovouto obhajobu nemohl připravit nebo na ni procesně reagovat. Z uvedeného důvodu pro odvolací soud tuto právní kvalifikaci nezohlednil.

Odvolací soud se neztotožnil s výrokem o trestu a v tomto směru pokládal odvolání státního zástupce za důvodné. V daném případě nebyla správně aplikována ustanovení § 37 až 39 tr. zákoníku o obecných ustanoveních pro ukládání trestních sankcí, přiměřenosti trestních sankcí a obecných zásadách pro ukládání trestů. Pokud jde o poměry pachatele, je třeba na něho hledět, jako by nebyl soudně trestán. Toto je také bráno v úvahu jako polehčující okolnost dle § 41 písm. o) tr. zákoníku. Zároveň je však nutné přihlídnout k okolnostem případu. Obžalovaný spáchal trestné činy po předchozím uvážení, pokračoval v nich po delší dobu (tato přitěžující okolnost se vztahuje na trestné činy pohlavního zneužití dle § 187 odst. 1, 3 tr. zákoníku a vydírání dle § 175 odst. 1, 3 písm. a) tr. zákoníku) a spáchal více trestných činů. Jsou zde tedy přitěžující okolnosti dle § 42 písm. a), m), n) tr. zákoníku. Tyto okolnosti svědčí o tom, že uložení trestu na samé spodní hranici zákonné sazby, která činí pět až dvanáct roků odnětí svobody, se jeví jako nepřiměřeně mírné. Odvolací soud tedy dle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek ve výroku o trestu a dle § 259 odst. 3 tr. ř. uložil obžalovanému trest nad spodní hranicí trestní sazby § 187 odst. 3 tr. zákoníku jako trest úhrnný dle § 43 odst. 1 tr. zákoníku v trvání pěti roků a deseti měsíců. Obžalovaný byl pak pro výkon tohoto trestu zařazen do věznice s dozorem. Byť po formální stránce přicházelo v úvahu zařazení do věznice s ostrahou dle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku, použil odvolací soud shodně jako soud prvního stupně zmírňující ustanovení § 56 odst. 3 tr. zákoníku, neboť okolnosti případu a především stupeň a povaha narušení obžalovaného takovýto postup odůvodňují.

Za správný naproti tomu považoval odvolací soud výrok o náhradě škody. Všeobecná zdravotní pojišťovna se se svým nárokem včas a řádně připojila a tento nárok řádně doložila. Bylo proto správně rozhodnuto dle § 228 odst. 1 tr. ř. o povinnosti obžalovaného zaplatit této pojišťovně částku 61.939 Kč. Poškozená před zahájením dokazování požadovala jak náhradu škody jako odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění ve výši 50.000 Kč, tak další částku, kterou, byť to na str. 320 p.v. není výslovně uvedeno, lze považovat podle obsahu za nárok na nemajetkovou újmu. Pokud zástupce poškozené, vědom si skutečnosti, že nebyl schopen oprávněnost nároku na náhradu škody doložit, modifikoval svůj celý nárok jako nárok na náhradu nemajetkové újmy, je takovýto procesní postup v souladu s ustanovením § 43 odst. 2, 3 tr. ř. a bylo možné o něm rozhodnout. Nový občanský zákoník nabyl účinnosti dne [datum]. Ve smyslu § 3079 tedy bylo rozhodováno podle předchozího občanského zákoníku.

Nemajetková újma byla do trestního řádu zavedena zákonem č. 181/2011 Sb. s účinností od [datum]. Tomuto odpovídá i změna postavení poškozeného, který je oprávněn navrhnout kromě náhrady škody, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích i nemajetkovou újmu, jež byla poškozenému trestným činem způsobena. Za nemajetkovou újmu se považuje především příkoří, které se projevuje i jinde než na majetku, například v osobní sféře. Za způsobenou nemajetkovou újmu vzniká soukromoprávní odpovědnost, v jejímž rámci za ni odpovídá ten, kdo ji způsobil, přičemž existence zavinění i jeho formy může mít vliv i na formu a míru zadostiučinění, které může mít v závislosti na povaze porušeného práva podobu reparace peněžité i nepeněžité (k tomuto blíže viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 6. 2013 sp. zn. 8 Tdo 46/2013). V daném případě se tedy vychází z občanskoprávní úpravy, především z ustanovení § 11 a § 13 obč. zák. Z hlediska výše uplatněné náhrady je potřeba vycházet z občanskoprávní judikatury. V § 13 obč. zák. je realizováno právo na ochranu fyzické osoby a osobnosti. Tímto je stanoveno právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích. Podle tohoto zákonného ustanovení má fyzická osoba právo se domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby jí bylo dáno přiměřené zadostiučinění. Pokud by se nejevilo dostatečným zadostiučiněním dle § 13 odst. 1 obč. zák., zejména proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby, má fyzická osoba právo na náhradu nemajetkové újmy

v penězích dle § 13 odst. 2 obč. zák. Způsob rozhodnutí o výši náhrady nemajetkové újmy v penězích pak upravuje § 13 odst. 3 obč. zák. tak, že ji určí soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo. Dále je možné vycházet i z ustanovení § 136 obč. zák., podle něhož, lze-li výši nároku zjistit jen s nepoměrnými obtížemi nebo nelze-li ji zjistit vůbec, určí ji soud podle své úvahy. Obdobná právní úprava je zahrnuta i v novém občanském zákoníku s účinností od [datum] (§ [číslo], § [číslo]).

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že v rámci tohoto adhézního řízení je třeba vycházet z občanskoprávní úpravy. Pokud byl nárok včas a řádně uplatněn, je povinností soudu zkoumat, zda poškozená utrpěla nemajetkovou újmu ve smyslu § 13 odst. 1 obč. zák., která vznikla poškozenému v důsledku jednání obžalovaného a v případě, že se o nemajetkovou újmu jedná, zda byla takové intenzity, kdy již nepostačí morální zadostiučinění ve smyslu § 13 odst. 1 obč. zák., ale bude třeba při splnění podmínek § 13 odst. 2 obč. zák. zvažovat nárok poškozeného na náhradu této nemajetkové újmy v penězích. Proto, aby se mohlo o takovou nemajetkovou újmu jednat, je potřeba, aby se ze strany obžalovaného jednalo o takový zásah, který spočívá v porušení nebo ohrožení osobnosti fyzické osoby v její fyzické integritě. Musí se jednat o protiprávní zásah a musí být zde příčinná souvislost mezi jednáním obžalovaného a vzniklým následkem. Za takovou značnou míru zásahu do důstojnosti a vážnosti fyzické osoby se považuje zejména újma, kterou tato osoba vzhledem k povaze, intenzitě, časovému rozsahu, případně dalším okolnostem považuje jako závažnou, například v možnosti snížení její důstojnosti. Přestože se při určení výše tohoto zadostiučinění řídí soud volnou úvahou, musí být tato opřena o konkrétní skutková zjištění. O snížení důstojnosti poškozené osoby půjde tam, kde vzhledem ke konkrétní situaci, ve které k zásahu do osobnostních práv došlo, jakož i s přihlédnutím ke konkrétní poškozené osobě, lze spolehlivě dovodit, že by nastalou nemajetkovou újmu vzhledem k intenzitě a trvání škodlivého následku, spočívajícího ve snížení její důstojnosti, pocítovala jako závažnou zpravidla každá fyzická osoba nacházející se na místě a postavení poškozeného (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 10. 2009 sp. zn. 30 Cdo 4431/2007).

Postup krajského soudu v otázce adhézního řízení tedy odpovídal shora uvedeným okolnostem, pokud dle § 228 odst. 1 tr. ř. uložil obžalovanému zaplatit poškozené náhradu nemajetkové újmy ve výši 40.000 Kč a ve zbytku ji odkázal dle § 229 odst. 2 tr. ř. na občanskoprávní řízení. Tato částka odpovídá intenzitě jednání obžalovaného a zároveň zohledňuje postavení poškozené z hlediska rodinného prostředí, ve kterém žije.

Ze všech výše uvedených důvodů rozhodl Vrchní soud v Praze, jak je ve výroku uvedeno a k odvolání státního zástupce změnil oddělitelný výrok o trestu. Jinak zůstal napadený rozsudek nezměněn. Vzhledem k tomu, že odvolání obžalovaného nebylo shledáno jako důvodné, bylo dle § 256 tr. ř. zamítnuto.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí není další řádný opravný prostředek přípustný.

Je proti němu možné podat dovolání. Nejvyšší státní zástupce je může podat pro nesprávnost kteréhokoliv výroku, a to ve prospěch i neprospěch obžalovaného, obžalovaný pro nesprávnost výroku tohoto rozhodnutí, který se ho bezprostředně dotýká. Obžalovaný může dovolání podat pouze prostřednictvím obhájce, jinak se takové podání nepovažuje za dovolání, byť bylo takto označeno. Dovolání se podává u soudu, který ve věci rozhodl v prvním stupni, do dvou měsíců od doručení rozhodnutí, proti kterému dovolání směřuje. O dovolání rozhoduje Nejvyšší soud. Nutný obsah dovolání je vymezen v ustanovení § 265f tr. řádu.

Praha 12. listopadu 2015

JUDr. Jan Sváček
předseda senátu